

Rektorer vid berörda lärosäten

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Anna Ahlm
08-563 085 46
anna.ahlm@hsv.se

UK-Beslut
2011-05-31
Reg.nr 641-1973-11

Uppföljning av ifrågasättande av kvaliteten i utbildning på forskarnivå i religionsvetenskapliga och teologiska forskarutbildningsämnen

Högskoleverket finner inte längre anledning att ifrågasätta kvaliteten i utbildningar på forskarnivå i:

- *religionsvetenskap* vid Göteborgs universitet,
- *religionsvetenskap* vid Umeå universitet,
- *etik, Gamla testamentets exegetik, kyrkohistoria, kyrkovetenskap, missionsvetenskap, Nya testamentets exegetik, religionsfilosofi, religionspsykologi,* samt *religionssociologi* vid Uppsala universitet.

Högskoleverket ifrågasätter tillståndet att utfärda licentiat- och doktorsexamen i:

- *religionsvetenskap* vid Karlstads universitet,
- *religionsvetenskap* vid Linköpings universitet.

Ärendet

I samband med den fördjupade granskningen år 2009 ifrågasatte Högskoleverket (reg.nr 643-3060-07) kvaliteten i nedanstående forskarutbildningar:

Göteborgs universitet, *religionsvetenskap*. Ifrågasättandet av kvaliteten i forskarutbildningen grundade sig på att lärarkapaciteten och lärarkompetensen inom inriktningarna kristendomens historia, religionsbeteendevetenskap och religionshistoria var otillfredsstillande.

Karlstads universitet, *religionsvetenskap*. Ifrågasättandet av kvaliteten i forskarutbildningen grundade sig på att lärarkapaciteten och lärarkompetensen inom inriktningarna religionsdidaktik och religionshistoria var otillfredsstillande, och miljön för liten för att kritisk massa skulle kunna uppnås.

Linköpings universitet, *religionsvetenskap*. Ifrågasättandet av kvaliteten i forskarutbildningen grundade sig på att lärarkapaciteten var otillfredsställande och miljön för liten för att en kritisk massa skulle kunna uppnås.

Lunds universitet, *etik, Gamla testamentets exegetik, islamologi, kyrkohistoria, migrationsvetenskap med religionsvetenskaplig inriktning, missionsvetenskap med ekumenik, Nya testamentets exegetik, praktisk teologi, religionsfilosofi, religionspsykologi, religionssociologi* samt *systematisk teologi*. Lunds universitet behandlas i ett separat beslut.

Umeå universitet, *religionsvetenskap*. Ifrågasättandet av kvaliteten i forskarutbildningen grundade sig på att lärarkapaciteten och lärarkompetensen var otillfredsställande i exegetik, religionspsykologi, religionssociologi samt tros- och livsåskådningsvetenskap.

Uppsala universitet, *etik, Gamla testamentets exegetik, kyrkohistoria, kyrkovetenskap, missionsvetenskap, Nya testamentets exegetik, religionsfilosofi, religionspsykologi*, samt *religionssociologi*. Ifrågasättandet av kvaliteten i forskarutbildningarna grundade sig på att miljöerna var för små för att en kritisk massa skulle kunna uppnås.

Lärosätena fick ett år på sig att åtgärda bristerna. Samtliga lärosäten inkom sommaren 2010 med redogörelser för de åtgärder som vidtagits.

För uppföljningen utsåg Högskoleverket följande sakkunniga: professor emeritus Anders Jeffner, professor David Hellholm, Oslo universitet och docent Susanne Olsson, Södertörns högskola. Anders Jeffner har inte deltagit i bedömningen av Uppsala universitet.

I uppföljningen har det prövats huruvida lärosätenas vidtagna åtgärder är tillräckliga för fortsatt examenstillstånd. Underlag för bedömningen har varit lärosätenas skrivelser om vidtagna åtgärder, kompletteringar som begärdes in av sakkunniggruppen och platsbesök där detta behövdes för att få ett tillräckligt bedömningsunderlag. Platsbesök gjordes vid Karlstads universitet och Linköpings universitet. De sakkunnigas yttrande bifogas.

Bedömning

Bedömningen har gjorts utifrån de krav som ställs i högskolelagen och högskoleförordningen och utifrån de kvalitetsaspekter som Högskoleverket har utarbetat.

De sakkunnigas bedömning är att kritiken mot kvaliteten i forskarutbildningen som framfördes i granskningen 2009 inte längre kvarstår mot:

Göteborgs universitet, forskarutbildningsämnet: *religionsvetenskap*,

Umeå universitet, forskarutbildningsämnet: *religionsvetenskap*

Uppsala universitet, forskarutbildningsämnena: *etik, Gamla testamentets exegetik, kyrkohistoria, kyrkovetenskap, missionsvetenskap, Nya testamentets exegetik, religionsfilosofi, religionspsykologi* samt *religionssociologi*.

De sakkunnigas bedömning är att kritiken som framfördes i granskningen 2009 kvarstår mot Karlstads universitet, forskarutbildningsämnet *religionsvetenskap*. Av de sakkunnigas yttrande framgår att det inte har inletts eller förberetts för rekrytering av lärare sedan granskningen 2009. Det finns inte tillräckligt med lärare i de inriktningar som nämns i den allmänna studieplanen. Utbildningsmiljön är för liten för att utgöra en livaktig vetenskaplig forskningsmiljö.

Högskoleverket instämmer i de sakkunnigas bedömning och ifrågasätter tillståndet att utfärda licentiat- och doktorsexamen i *religionsvetenskap* vid Karlstads universitet.

De sakkunnigas bedömning är att kritiken som framfördes i granskningen 2009 kvarstår mot Linköpings universitet, forskarutbildningsämnet *religionsvetenskap*. Av de sakkunnigas yttrande framgår att Linköpings universitet inte har vidtagit nödvändiga åtgärder sedan granskningen 2009. Lärarkapaciteten är otillfredsställande och konkreta planer att utlysa nya anställningar finns inte. Lärarna har inte tid för forskning inom ramen för sina anställningar. Det krävs nyanställningar och bättre möjligheter för lärarna att bedriva forskning för att skapa en livaktig forskningsmiljö som ska kunna erbjudas doktoranderna.

Högskoleverket instämmer i de sakkunnigas bedömning och ifrågasätter tillståndet att utfärda licentiat- och doktorsexamen i *religionsvetenskap* vid Linköpings universitet.

Beslut

Högskoleverket finner inte längre anledning att ifrågasätta kvaliteten i utbildningen på forskarnivå i *religionsvetenskap* vid Göteborgs universitet.

Högskoleverket finner inte längre anledning att ifrågasätta kvaliteten i utbildningen på forskarnivå i *religionsvetenskap* vid Umeå universitet.

Högskoleverket finner inte längre anledning att ifrågasätta kvaliteten i utbildningen i forskarutbildningsämnena *etik, Gamla testamentets exegetik, kyrkohistoria, kyrkovetenskap, missionsvetenskap, Nya testamentets exegetik, religionsfilosofi, religionspsykologi*, samt *religionssociologi* vid Uppsala universitet.

Högskoleverket ifrågasätter tillståndet att utfärda licentiat- och doktorsexamen i *religionsvetenskap* vid Karlstads universitet.

Högskoleverket ifrågasätter tillståndet att utfärda licentiat- och doktorsexamen i *religionsvetenskap* vid Linköpings universitet.

Karlstads universitet och Linköpings universitet ska senast den 31 maj 2012 inkomma till Högskoleverket med en redogörelse för de åtgärder som vidtagits. Därefter kommer Högskoleverket att ta ställning till om det finns skäl att besluta att Karlstads universitet och Linköpings universitet inte längre får utfärda dessa examina.

Beslut i ärendet har tagits av universitetskanslern Lars Haikola efter föredragning av utredaren Anna Ahlm i närvaro av stabschefen Lennart Ståhle och avdelningschefen Maria Sundkvist.

Lars Haikola

Anna Ahlm

Kopia till:
Utbildningsdepartementet
De sakkunniga

Bedömargruppens yttrande i uppföljningen av ifrågasatta examenstillstånd i religionsvetenskap och teologi

Uppdraget

År 2008 granskade Högskoleverket alla Sveriges teologiska och religionsvetenskapliga utbildningar i högskolan på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå. Resultatet av detta publicerades i rapporten *Granskning av utbildningarna inom religionsvetenskap och teologi*¹. Efter en fördjupad granskning beslutade Högskoleverket år 2009 att ifrågasätta femton examenstillstånd i religionsvetenskap och teologi på grund- och avancerad nivå vid olika lärosäten. Därtill ifrågasattes kvaliteten i utbildningen i tjugofem utbildningar på forskarnivå.² Parallellt med denna granskning genomförde Högskoleverket år 2009 en uppföljning av nya examenstillstånd i teologi hos enskilda utbildningsanordnare, av vilka två enskilda högskolors examenstillstånd ifrågasattes.³ De lärosäten som i ovan nämnda granskningar fick examenstillstånd ifrågasatta har 2010 inkommit till Högskoleverket med skrivelser om vidtagna åtgärder. I den uppföljning som nu gjorts har det bedömts huruvida dessa åtgärder är tillräckliga för fortsatt examenstillstånd.

För uppföljningen har Högskoleverket utsett tre sakkunniga: professor emeritus Anders Jeffner (ordförande), professor David Hellholm, Oslo universitet samt docent Susanne Olsson, Södertörns högskola. Anders Jeffner har inte deltagit i bedömningen av examenstillstånd vid Uppsala universitet.

Underlag för bedömningen utgörs av lärosätenas inskickade skrivelser om vidtagna åtgärder, lärosätenas svar på begärda kompletteringar, insända kursplaner samt i några fall platsbesök, där detta behövdes för att få tillräckligt underlag för att göra en bedömning.⁴ Bedömningen har gjorts utifrån högskolela-

¹ *Granskning av utbildningarna inom religionsvetenskap och teologi*, rapport 2008:41 R.

² *Beslut om ifrågasättande av examensrätter m.m. efter fördjupade granskningar av utbildningar inom religionsvetenskap och teologi*, 2009-06-02, reg.nr 643-3060-07.

³ Beslut 2009-06-02: *Johannelunds teologiska högskolas rätt att utfärda kandidatexamen i teologi*, reg.nr 641-964-09 och *Örebro teologiska högskolas rätt att utfärda kandidatexamen i teologi*, reg.nr 641-965-09.

⁴ Platsbesök har genomförts vid Högskolan i Halmstad, Karlstads universitet och Linköpings universitet.

gen och högskoleförordningen och de kvalitetsaspekter som Högskoleverket har utarbetat.

Utgångspunkter och generella iakttagelser

Flera utbildningar som Högskoleverket fann anledning att ifrågasätta år 2009 bedömdes ha brister i lärarkompetens och lärarkapacitet. I uppföljningen har vi bedömt huruvida lärarkapaciteten och lärarkompetensen är tillräcklig för de olika utbildningarna, i förhållande till vad utbildningarna omfattar. I lärosätenas skrivelser om vidtagna åtgärder framkommer att flera lärosäten efter granskningarna 2009 har omformat utbildningarna, skapat nya inriktningar, och därtill rekryterat lärare så att tillräcklig lärarkapacitet och lärarkompetens finns i de inriktningar som utbildningarna nu omfattar. I bedömningen har lärosätenas egna beskrivningar av utbildningarna, samt kursplanerna, satts i relation till lärarkompetens och lärarkapacitet. Att en utbildning, med sin specifika inriktning och omfattning, motsvaras av tillräcklig lärarkapacitet och lärarkompetens är nödvändigt för att utbildningen ska präglas av långsiktighet och stabilitet.

Balansen mellan behandlingen av kristendom och övriga religioner diskuterades av bedömargrupperna i de tidigare granskningarna. Vi har också i uppföljningen granskat om de olika religionerna får ett rimligt utrymme i kursplanerna och om lärosätena har lärare med kompetens både i kristendom och i övriga s.k. världsreligioner. Vi har även bedömt hur undervisningen kombinerar olika perspektiv i religionsstudiet för att ge studenterna en användbar bild av religiöst tänkande och religiös praxis både i Sverige och i världen i stort. I detta avseende har vi noterat en förbättring av många kursplaner. En allmän iakttagelse är att större vikt vid fördjupade studier borde läggas på religionernas historia. Exempelvis är det viktigt att känna till äldre semitisk religion och grekisk-romerska religiösa och filosofiska strömningar för att förstå de bibliska religionernas samt islams framväxt och utveckling.

I Högskoleverkets granskningar 2009 kritiserades utformningen av de s.k. pastoralteologiska kurserna. Enligt lärosätenas skrivelser har samtliga lärosäten beslutat att avveckla dessa kurser, vilket vi ser som positivt. I vilken utsträckning och i vilken form högskolan i fortsättningen kan ge kurser som förbereder personer med religionsvetenskaplig utbildning för arbete inom religiösa samfund är en fråga vi inte tar upp till diskussion här.

Ett problem inom flera utbildningar är den markanta bristen på kvinnor som lärare. Detta påpekades i den tidigare granskningen och situationen är i princip oförändrad. Vi har diskuterat detta vid platsbesöken och måste konstatera att det knappast varit möjligt för lärosätena att under tiden sedan granskningen åstadkomma en stor förändring även om man haft ambitionen. Det är dock mycket angeläget att åstadkomma en betydande förändring av könsfördelningen bland tillsvidareanställda, disputerade lärare i religionsvetenskap och teologi.

Utbildningen inom religionsvetenskap är utspridd på flera lärosäten. De utbildningar vi granskat har präglats av stora ambitioner och stor entusiasm för att

utveckla ämnet, men flera erbjuder mycket små utbildningsmiljöer inriktade på ämnesrådets centrala delar. Denna situation innebär en risk att viktiga specialområden inom religionsvetenskapen inte kommer att finnas tillgängliga inom landet. En översyn av de nationella utbildnings- och forskningsintressena inom religionsvetenskapen borde göras.

Kvaliteten i flera forskarutbildningar ifrågasattes i granskningen 2009 eftersom miljöerna var för små för att kunna utveckla vitala och perspektivrika vetenskapliga utbildningar. I bedömningen av huruvida miljöerna nu är tillräckliga har vi granskat att utbildningarna inte enbart är individbaserade utan att doktoranderna ingår i en aktiv forskningsmiljö. Väsentligt är också att doktoranderna har tillgång till en fungerande seminariummiljö, där de möter flera lärare, forskare och andra doktorander inom det egna och närliggande forskningsområden. Vidare har vi granskat att doktoranderna har tillgång till relevanta nätverk, och att det redan finns en forskningsmiljö innan lärosätet antar doktorander.

Grundnivå

Högskolan i Halmstad

Vad som följs upp

Högskoleverket fann 2009 anledning att ifrågasätta examenstillståndet för kandidatexamen i huvudområdet *religionsvetenskap* vid Högskolan i Halmstad. Ifrågasättandet grundade sig på att lärarkapaciteten var otillfredsställande. Bedömarna i granskningen rekommenderade att förstärka lärarkollegiet med fler tillsvidareanställda lärare som kompletterade befintlig kompetens inom religionsvetenskapliga områden. Dessutom rekommenderade bedömarna att kurslitteraturen i studiet av kristendom tydligare borde anknyta till internationell forskning.

Bedömning av vidtagna åtgärder

Enligt lärosätets skrivelse om vidtagna åtgärder som sänts till Högskoleverket 2010, samt begärda kompletteringar, har Högskolan i Halmstad tillsvidareanställt en disputerad lärare på 75 procent av en heltid. Sammanlagt har huvudområdet då två tillsvidareanställda disputerade lärare, varav en docent. Den docentkompetente lektorn har dock under en längre period varit tjänstledig på 70 procent för arbete vid annat lärosäte och forskar på 30 procent av en heltid vid Högskolan i Halmstad.

Eftersom det av lärosätets skrivelse och begärda kompletteringar var svårt att avgöra huruvida lärarkapaciteten var tillräcklig under rådande förhållanden gjorde vi ett platsbesök vid lärosätet. Vid platsbesöket blev det tydligt att lärarkapaciteten och lärarkompetensen var tillräcklig i förhållande till inriktningen på utbildningen. Den docentkompetente läraren återgår till undervisningen fr.o.m. hösten 2011. Det framkom också att läraren som nyligen tillsvidareanställts har fått externa forskningsmedel och att det finns möjligheter för forskning inom ramen för anställningen. För att täcka upp för de tillsvidareanställda lärarna när de undervisar vid annat lärosäte och forskar sköter två visstidsanställda lärare, den ena disputerad, delar av undervisningen. Trots att det endast finns två lärare i huvudområdet har lärosätet skapat en utbildning som är forskningsanknuten och präglas av långsiktighet och stabilitet. Det vore dock önskvärt att den nyligen tillsvidareanställda läraren anställs på heltid. Vad gäller kursplaner och litteratur har vi inget att anmärka.

Slutsats

Högskolan i Halmstad har sedan granskningen 2009 vidtagit åtgärder genom att anställa en disputerad lärare. Lärarkapaciteten är idag tillräcklig i förhållande

till inriktningen på utbildningen som leder till kandidatexamen i huvudområdet *religionsvetenskap*. Kritiken som framfördes i granskningen 2009 kvarstår inte.

Högskolan i Jönköping

Vad som följs upp

Högskoleverket fann 2009 anledning att ifrågasätta examenstillståndet för kandidatexamen i huvudområdet *religionsvetenskap* vid Högskolan i Jönköping. Ifrågasättandet grundade sig på att lärarsituationen var instabil och utbildningen därmed sårbar. Bedömarna i granskningen rekommenderade lärosätet att tillsvidareanställa fler lärare.

Bedömning av vidtagna åtgärder

Enligt lärosätets skrivelse om vidtagna åtgärder som sänts till Högskoleverket 2010, samt begärda kompletteringar, har Högskolan i Jönköping fyra tillsvidareanställda lärare (varav tre disputerade) som alla har ordentligt med undervisningstid i utbildningen. En är docentkompetent. Lärarnas kompetenser kompletterar varandra, och motsvarar kursutbudet.

Vad gäller kursutbudet har vi dock en viktig kommentar. Det är naturligtvis nödvändigt att religionsstudiet ger en allsidig bild av olika s.k. världsreligioner och inte innebär en ensidig inriktning på kristendom. Kursplanerna avspeglar ambitionen att tillgodose detta och den tyngdpunkt som läggs på etiken är försvarlig. En egendomlighet som bör åtgärdas föreligger emellertid. I kursen "religionshistoria", på nivån 1-30 högskolepoäng, anges ett lärandemål: "Kunna förstå och redogöra för de stora världsreligionerna", men ingen specifik kursbok om kristendom finns, till skillnad från för övriga världsreligioner. En grundläggande orientering om kristendom måste finnas med här och också innefatta en översikt över t.ex. nutida kyrkor och sekter. Det är inte minst viktigt i dagens multikulturella svenska situation där skilda kristna rörelser förekommer. Studenter med andra religionstillhörigheter är också i behov av att lära sig elementa om kristendom.

Slutsats

Högskolan i Jönköping har vidtagit åtgärder genom att tillsvidareanställa disputerade lärare som alla har ordentligt med undervisningstid i utbildningen. Lärarnas kompetenser kompletterar varandra, och motsvarar kursutbudet. Lärarsituationen är därmed stabil för utbildningen i *religionsvetenskap* som leder till kandidatexamen. Kritiken som framfördes i granskningen 2009 kvarstår inte. Dock bör kursplanerna justeras så att även kristendom ingår i kurser där de s.k. världsreligionerna studeras.

Johannelunds teologiska högskola

Vad som följs upp

Högskoleverket fann 2009 anledning att ifrågasätta examenstillståndet för kandidatexamen i huvudområdet *teologi* vid Johannelunds teologiska högskola. Ifrågasättandet grundade sig på att utbildningen hade för få perspektiv från andra religioner än kristendom och presenterade för lite beteendevetenskapliga metoder för religionsstudier. Lärarkapaciteten och lärarkompetensen var otillfredsställande när det gällde andra religioner än kristendom och inom allmänt religionsvetenskapliga ämnen. Högskoleverket påtalade också att Johannelunds högskola inte klarade att ge hela den utbildning man hade kandidaträtt för på egen hand.

Vidare påpekades att det behövde göras tydligare att de kurser som ville förmedla eller förutsatte en kristen luthersk tro inte var obligatoriska och blandades ihop med de akademiska studierna. Det nämndes också att antagningsförfarandet inte garanterade studenternas rätt att slippa uttala sig om sin tro, vilket reste frågan om utbildningen verkligen var öppen för alla intresserade eller bara för präst-/pastorskandidater. Som grund för ifrågasättandet nämndes därtill att de kurser som gavs vid Centrum för utveckling inte alltid höll högskolemässig nivå och inte borde kunna ge högskolepoäng vid Johannelunds teologiska högskola.

Bedömning av vidtagna åtgärder

I lärosätets skrivelse om vidtagna åtgärder som sänts till Högskoleverket 2010, samt i begärda kompletteringar, bl.a. insända kursplaner, visas att lärosätet har omarbetat kursplanerna, och skapat nya kurser, som lyfter in fler perspektiv från andra religioner och presenterar fler beteendevetenskapliga metoder. Utöver de tre inriktningarna som sedan tidigare fanns inom huvudområdet: *exegetisk teologi*, *systematisk teologi* och *historisk-praktisk teologi* finns numera möjlighet att läsa kurser i religionshistoria. Det finns också ett samarbetsavtal med teologiska institutionen vid Uppsala universitet som möjliggör för studenterna att där läsa kurser som tillgodoräknas i utbildningen på Johannelunds teologiska högskola. De anställningar och anställningsavtal som finns, i kombination med samarbetsavtalet med Uppsala universitet, säkerställer att lärarsituationen är långsiktigt stabil.

I skrivelsen om vidtagna åtgärder visas också på att man har reviderat alla beskrivningar av utbildningen, och alla kursplaner, för att säkerställa att inga skrivningar ska kunna tolkas som att de akademiska kurserna förutsätter eller vill förmedla kristen luthersk tro. I skrivelsen uppges också att inga rekommendationsbrev, samtal eller intervjuer med de sökande ingår i antagningen till akademiska kurser eller program. Av skrivelsen framgår att Centrum för utveckling fått en tydligare uppdragsbeskrivning som innebär att de akademiska

kurser som erbjuds från och med våren 2010 helt kommer att ligga inom Johannelunds teologiska högskolas verksamhet.

Slutsats

Johannelunds teologiska högskola har på samtliga punkter i Högskoleverkets kritik vidtagit åtgärder, vilket innebär att förutsättningar nu finns att bedriva utbildning i *teologi* som leder till kandidatexamen. Kritiken som framfördes i granskningen 2009 kvarstår inte.

Linköpings universitet

Vad som följs upp

Högskoleverket fann 2009 anledning att ifrågasätta examenstillståndet för kandidatexamen i huvudområdet *religionsvetenskap* vid Linköpings universitet. Ifrågasättandet grundade sig på att lärarkapaciteten och lärarkompetensen i religionspsykologi och religionssociologi var otillfredsställande. Bedömnarna i granskningen rekommenderade, utöver att förbättra lärarkapaciteten i religionssociologi och religionspsykologi, också att förbättra lärarkapaciteten i religionshistoria.

Bedömning av vidtagna åtgärder

I lärosätets skrivelse om vidtagna åtgärder som sänts till Högskoleverket 2010 framgick inte klart hur utbildningen var upplagd. För att skapa oss en tydlig bild av utbildningen genomförde vi ett platsbesök vid lärosätet.

Sedan tiden för granskningen 2009 har den enda läraren i religionshistoria lämnat sin anställning. Anställningen i religionshistoria har åter utlysts och är under tillsättning. Utbildningens sårbarhet är tydlig då det religionsvetenskapliga programmet fick ställas in. De inriktningar som utarbetats i programmet finns inte längre. Något nytt program kommer inte att startas förrän det finns en ny lärare i religionshistoria. Under tiden ges fristående kurser.

Utbildningen vänder sig framförallt till dem som studerar för att bli präst respektive lärare. För att kunna tillfredsställa båda dessa studentgrupper finns ett omfattande kursutbud. Dock finns inte tillsvidareanställda lärare med kompetens inom allt som kursutbudet omfattar. Genom att anlita universitetsinterna lärare, samt dessutom externa lärare från andra lärosäten, har man lyckats bemanna de kurser som ges med kvalificerade lärare. Men inga avtal finns som säkrar långsiktighet och stabilitet. Lärarkapaciteten och lärarkompetensen är därmed inte tillräcklig för den utbildning som ges.

I religionsvetenskap finns vid lärosätet en professor i kyrkohistoria, en docent i Nya testamentets exegetik, en lektor i religionsdidaktik, med några få procent av en heltid i utbildningen på grundnivå, och en anställning i religionshistoria är som ovan nämnts under tillsättning. Merparten av utbildningen ges av visstidsanställda lärare. Någon förstärkning av lärarkapaciteten och lärarkompeten-

sen har inte skett sedan ifrågasättandet. Därmed finns inga tillsvidareanställda lärare i religionspsykologi eller religionssociologi, trots att religionsbeteendevetenskap ingår i kursutbudet. Tid för forskning ingår inte i lärarnas anställningar, inte ens för professorer. En styrka finns dock i etik genom Centrum för tillämpad etik som bidrar till huvudområdet, men som organisatoriskt är fristående från avdelningen.

Slutsats

Linköpings universitet har inte vidtagit åtgärder sedan ifrågasättandet 2009. Huvudområdet religionsvetenskap har på det hela taget en mycket problematisk situation då bredden i kursutbudet överstiger vad det finns lärarkompetens och lärarkapacitet för. Kritiken som framfördes i granskningen 2009 kvarstår. Enligt vår mening finns dock goda möjligheter att åter kunna ge en kandidatexamen, om lärarsituationen stabiliseras och anpassas efter kursutbudet.

Lunds universitet

Vad som följs upp

Högskoleverket fann 2009 anledning att ifrågasätta examenstillståndet för kandidatexamen i huvudområdena *religionsvetenskap* och *teologi* vid Lunds universitet. Ifrågasättandena grundade sig på att det inte var möjligt att bedöma progressionen inom grundnivån utifrån underlagen. Bedömarna rekommenderade att göra en tydlig differentiering mellan grundnivån och den avancerade nivån i kursplanerna.

Bedömning av vidtagna åtgärder

Enligt lärosätets skrivelse om vidtagna åtgärder som sänts till Högskoleverket 2010 har Lunds universitet arbetat fram en ny uppläggnings av utbildningen som ska gälla från och med hösten 2011. Då kommer det att finnas ett huvudområde *religionsvetenskap och teologi* inom vilket det kommer att finnas fyra specialiseringar: *religionshistoria och religionsbeteendevetenskap*, *kyrko- och missionsstudier*, *tros- och livsåskådningsvetenskap* samt *bibelvetenskap*. Den nya uppläggnings är väl genomarbetad och skiljer tydligt grundnivå från avancerad nivå.

Fram till hösten 2011 finns två huvudområden, *teologi* respektive *religionsvetenskap* och för dessa huvudområden har kursplanerna omarbetats sedan examenstillstånden ifrågasattes.

Slutsats

Lunds universitet har genom skrivelsen om vidtagna åtgärder och insända kursplaner visat att progressionen i det nya huvudområdet *religionsvetenskap och*

teologi är tillfredsställande för utbildning som leder till kandidatexamen. Kritiken som framfördes i granskningen 2009 kvarstår inte.

Örebro teologiska högskola

Vad som följs upp

Högskoleverket fann 2009 anledning att ifrågasätta examenstillståndet för kandidatexamen i huvudområdet *teologi* vid Örebro teologiska högskola. Ifrågasättandet grundade sig på att lärarkompetensen och lärarkapaciteten var otillräcklig i "tro och omvärld" och "församlingsteologi". Det var också ytterst tveksamt om någon av lärarna hade tillräcklig kompetens för undervisning om världsreligionerna förutom kristendom, vilket var allvarligt eftersom de undervisade blivande religionslärare. Det saknades perspektiv från andra religioner liksom grundligare studier av icke-kristna religiösa miljöer och av religionskritiken. Vidare nämndes att det var högst osäkert om lärarprogrammet gav en mångsidig fördjupning i religionshistoria för blivande lärare på grund av den starka koncentrationen på kristendomen. Sammantaget var lärarkompetensen och lärarkapaciteten för huvudområdet teologi otillfredsställande.

Vidare påtalades att antagningsförfarandet äventyrade studenternas rätt att slippa uttala sig om sin tro, vilket reste frågan om utbildningarna verkligen var öppna för alla intresserade eller bara för präst-/pastorskandidater. Därtill nämndes att samarbetet med Skandinavisk akademi för ledarskap och teologi (SALT), Nod-akademien, Missionsinstitutet och Pingstförsamlingarnas teologiska seminarium, som gav utbildningar på icke högskolemässig nivå, kunde äventyra säkringen av den akademiska utbildningens kvalitet.

Bedömning av vidtagna åtgärder

Enligt lärosätets skrivelse om vidtagna åtgärder som sänts till Högskoleverket 2010 har Örebro teologiska högskola inom huvudområdet *teologi* delat in utbildningen i vad de benämner fyra undervisningsområden: *bibelvetenskap, tros- och livsåskådningsvetenskap, kyrko- och missionsstudier* samt *religionshistoria och religionsbeteendevetenskap*.

Inom de tre förstnämnda undervisningsområdena är lärarkompetensen tillfredsställande. I det fjärde finns däremot ingen tillsvidareanställd lärare i religionshistoria. Lärosätet har dock ingått ett avtal med Högskolan Dalarna om utlåning av en disputerad lärare i religionshistoria på 30 procent under tre år. Detta berikar utbildningen. Enligt insända kursplaner är perspektiv från andra religioner än kristendom, liksom grundligare studier av icke-kristna religiösa miljöer och av religionskritik, nu tillfredsställande.

Detta innebär dock inte att lärosätet har åstadkommit långsiktighet, stabilitet och goda utvecklingsmöjligheter för undervisningsområdet *religionshistoria och religionsbeteendevetenskap*, vilket inte är tillfredsställande i en utbildning för blivande religionslärare. Högskoleverket beslutade dock den 18 januari 2011 att

Örebro universitet inte har tillstånd att ge ämneslärarexamen för grundskolan årskurs 7-9 respektive gymnasieskolan med inriktning mot religionskunskap, varför kritiken i samband med utbildning av blivande lärare vid Örebro teologiska högskola inte längre är aktuell.

Enligt lärosätets skrivelse om vidtagna åtgärder har kurser som av de sakkunniga betecknats som konfessionella lyfts ut ur utbildningsprogrammen. Vidare uppges att man har genomfört förändringar i antagningsrutinerna. Nu efterfrågas inte längre extern rekommendation för studenter som söker till högskoleutbildningarna. Det ställs heller inga frågor om personlig tro i samband med antagning. Enligt skrivelsen har också samarbetsavtalen sagts upp med Skandinavisk akademi för ledarskap och teologi (SALT), Nod-akademien, Missionsinstitutet och Pingstförsamlingarnas teologiska seminarium. Någon generell tillgodoräkning vid nämnda utbildningar förekommer inte längre.

Slutsats

Örebro teologiska högskola har vidtagit åtgärder på samtliga punkter i Högskoleverkets kritik, varför vi bedömer att förutsättningar nu finns att bedriva utbildning i *teologi* som leder till kandidatexamen. Kritiken som framfördes i granskningen 2009 kvarstår inte. Dock behöver undervisningsområdet *religionshistoria och religionsbeteendevetenskap* stärkas med tillsvidareanställda lärare om lärosätet menar allvar med att ge detta undervisningsområde samma förutsättningar att utvecklas som de övriga.

Avancerad nivå

Göteborgs universitet

Vad som följs upp

Högskoleverket fann 2009 anledning att ifrågasätta examenstillstånden för masterexamen i huvudområdena *religionsvetenskap* respektive *teologi* vid Göteborgs universitet. Ifrågasättandena grundade sig på att lärarkapaciteten och lärarkompetensen i religionshistoria, religionsbeteendevetenskap och religionsdidaktik var otillräcklig. Bedömnarna i granskningen rekommenderade att organisera utbildningen på de olika nivåerna så att de säkrade fördjupningen inom utbildningen.

Bedömning av vidtagna åtgärder

Enligt lärosätets skrivelse om vidtagna åtgärder som sänts till Högskoleverket 2010 har Göteborgs universitet strukturerat om utbildningen på avancerad nivå i huvudområdena *religionsvetenskap* och *teologi*, så att studenterna efter en gemensam teori- och metodkurs väljer mellan tre inriktningar: *kristendomsstudier*, *exegetik* eller *religion, history and society*.

Enligt begärda kompletteringar så finns egentligen ingen skillnad mellan de två huvudområdena, varför prefektgruppen syftar till att i fortsättningen endast behålla ett huvudområde, *religionsvetenskap*, och betrakta teologi som ett kunskapsfält inom detta. Denna förändring anser vi utgör ett positivt förtydligande av utbildningens uppläggning.

Lärarnas kompetenser sammanfaller med utbildningens inriktningar. Rekrytering av ytterligare lärare pågår. När pågående rekryteringsarbete är genomfört är lärarkapaciteten och lärarkompetensen inom de olika inriktningarna tillfredsställande.

Slutsats

Göteborgs universitet har genom skrivelsen om vidtagna åtgärder, samt begärda kompletteringar, visat att utbildningen i huvudområdet *religionsvetenskap* som leder till masterexamen har strukturerats om på ett sådant sätt att lärarkapacitet och lärarkompetens kommer att finnas, när pågående rekryteringsarbete har slutförts, inom de inriktningar som utbildningen nu omfattar. I enlighet med denna uppläggning av utbildningen bör *teologi* som självständigt huvudområde avvecklas. Kritiken som framfördes i granskningen 2009 kvarstår inte.

Karlstads universitet

Vad som följs upp

Högskoleverket fann 2009 anledning att ifrågasätta examenstillstånden för magisterexamen respektive masterexamen i huvudområdet *religionsvetenskap* vid Karlstads universitet. Ifrågasättandena grundade sig på att lärarkapaciteten och lärarkompetensen i religionshistoria var otillfredsställande. Bedömarna i granskningen rekommenderade att förstärka lärarkompetensen och lärarkapaciteten i religionshistoria.

Bedömning av vidtagna åtgärder

I lärosätets skrivelse om vidtagna åtgärder som sänds till Högskoleverket 2010 ges ingen uttömmande beskrivning av utbildning i religionsvetenskap som leder till magisterexamen eller masterexamen, varför vi gjorde ett platsbesök.

Vid platsbesöket framförde ledning och lärare olika åsikter kring huvudområdets profil och framtid, där ledningen främst prioriterade religionsdidaktik medan flera av lärarna betonade vikten av att bevara religionsvetenskap som ett huvudområde med flera inriktningar. Den utbildning som i praktiken ges är helt anpassad till lärarstudenter, respektive yrkesverksamma lärare, och religionsdidaktik har stort utrymme. Vid platsbesöket visade det sig att det endast finns kursplaner för 30 högskolepoäng på avancerad nivå i respektive inriktning. Inget program för avancerad nivå föreligger och inga konkreta planer på att utveckla detta finns. Anmärkningsvärt är också att progressionen mellan grundnivå och avancerad nivå framstår som otydlig, då studenter på avancerad nivå samläser med studenter på grundnivå.

De åtgärder som vidtagits sedan granskningen 2009 är att Karlstads universitet har anlitat gästlärare med religionshistorisk och religionsdidaktisk kompetens för en begränsad period. Detta har under perioden berikat utbildningen. Det innebär dock inte att utbildningen präglas av långsiktighet och stabilitet. Vid platsbesöket blev det tydligt att inget rekryteringsarbete har påbörjats eller förberetts. Inte heller finns någon enhetlig uppfattning om vad huvudområdet religionsvetenskap ska omfatta vid Karlstads universitet och vilka lärare man därför bör rekrytera.

Ett positivt inslag vid Karlstads universitet är dock Indienprogrammet som är väl värt att värna om och som är tydligt forskningsanknutet och som bidrar till huvudområdets internationalisering.

Slutsats

Karlstads universitet har inte påbörjat eller förberett för rekrytering av lärare i huvudområdet *religionsvetenskap*. Inte heller finns någon enhetlig uppfattning vid lärosätet om vad huvudområdet ska omfatta och vilka lärare man därför behöver rekrytera. Karlstads universitet har därmed inte vidtagit tillräckliga åtgärder för att ge utbildning som leder till magisterexamen respektive master-

examen i huvudområdet *religionsvetenskap*. Kritiken som framfördes i granskningen 2009 kvarstår.

Lunds universitet

Vad som följs upp

Högskoleverket fann 2009 anledning att ifrågasätta examenstillstånden för magisterexamen respektive masterexamen i huvudområdena *religionsvetenskap* respektive *teologi* vid Lunds universitet. Ifrågasättandena grundade sig på att progressionen inom och mellan nivåerna inte var möjlig att bedöma utifrån underlagen. Bedömarna rekommenderade att göra en tydlig differentiering mellan grundnivån och den avancerade nivån i kursplanerna.

Bedömning av vidtagna åtgärder

Enligt lärosätets skrivelse om vidtagna åtgärder som sänts till Högskoleverket 2010 har Lunds universitet arbetat fram en helt ny uppläggning av utbildningen som ska gälla från och med hösten 2011. Då kommer det att finnas ett huvudområde *religionsvetenskap och teologi* inom vilket det kommer att finnas fyra specialiseringar: *religionshistoria och religionsbeteendevetenskap, kyrko- och missionsstudier, tros- och livsåskådningsvetenskap* samt *bibelvetenskap*. Den nya uppläggningsen är väl genomarbetad och skiljer tydligt grundnivå från avancerad nivå.

Fram till hösten 2011 finns två huvudområden, *teologi* respektive *religionsvetenskap* och för dessa huvudområden har kursplanerna omarbetats sedan examenstillståndet ifrågasattes. Skrivelsen om vidtagna åtgärder och insända kursplaner visar att progressionen är tillfredställande.

Slutsats

Lunds universitet har genom skrivelsen om vidtagna åtgärder och insända kursplaner visat att progressionen är tillfredställande för utbildning som leder till magisterexamen och masterexamen i det nya huvudområdet *religionsvetenskap och teologi*. Kritiken som framfördes i granskningen 2009 kvarstår inte.

Umeå universitet

Vad som följs upp

Högskoleverket fann 2009 anledning att ifrågasätta examenstillstånden för masterexamen i huvudområdena *religionsvetenskap* respektive *teologi* vid Umeå universitet. Ifrågasättandena grundade sig på att lärarkapaciteten och lärarkompetensen i exegetik, religionsbeteendevetenskap, religionshistoria, systematisk teologi och etik var otillfredsställande. Bedömarna i granskningen rekommenderade

derade att förstärka lärarresurserna i exegetik och religionshistoria och att antalet lärare och deras undervisningstid borde öka i förhållande till studentantalet.

Bedömning av vidtagna åtgärder

Enligt lärosätets skrivelse om vidtagna åtgärder, som sänts till Högskoleverket 2010, har Umeå universitet strukturerat om utbildningen. Det finns idag ett huvudområde *religionsvetenskap* med två inriktningar: *historisk-systematisk teologi* och *religionsvetenskapliga samhällsstudier*. Kritiken som framförts i granskningen 2009 kvarstår inte, eftersom tillräcklig lärarkompetens och lärarkapacitet finns inom de inriktningar som utbildningen nu omfattar. Förstärkning av lärare i bibelvetenskap skulle dock vara önskvärd.

Slutsats

Umeå universitet har visat att man vidtagit åtgärder, som innebär att utbildningen i huvudområdet *religionsvetenskap* som leder till masterexamen har omstrukturerats på ett sådant sätt att lärarkapaciteten och lärarkompetensen är tillräcklig inom de inriktningar som utbildningen nu omfattar. Kritiken som framfördes i granskningen 2009 kvarstår inte.

Forskarnivå

Göteborgs universitet

Vad som följs upp

Högskoleverket fann 2009 anledning att ifrågasätta kvaliteten i utbildningen i *religionsvetenskap* på forskarnivå vid Göteborgs universitet. Ifrågasättandet grundade sig på att lärarkapaciteten och lärarkompetensen inom inriktningarna kristendomens historia, religionsbeteendevetenskap och religionshistoria var otillfredsställande. Bedömarna i granskningen rekommenderade lärosätet att klargöra forskarutbildningsämnets omfattning och avgränsning och framhöll att den akademiska miljön behövde stärkas.

Bedömning av vidtagna åtgärder

Enligt lärosätets skrivelse om vidtagna åtgärder som sänts till Högskoleverket 2010, samt begärda kompletteringar, är utbildningen på forskarnivå en sammanhållen utbildning i forskarutbildningsämnet *religionsvetenskap* och det finns inga inriktningar. I utbildningen ingår kurser i t.ex. bibelvetenskap, kristendomens historia, religionsbeteendevetenskap, religionshistoria och tros- och livs-åskådningsvetenskap. I forskarutbildningen finns seminarier på flera nivåer: ett institutionsgemensamt ämnesövergripande högre seminarium, särskilda ämnes-specifika ventileringsseminarier för varje forskarutbildningsämne vid institutionen och mindre projektseminarier.

Lärosätet betonar bredden i den religionsvetenskapliga kompetensen bland lärarna. Denna kommer ytterligare att förstärkas genom pågående rekryteringar, vilket visar på långsiktighet i planeringen. När de pågående rekryteringarna är genomförda finns nödvändig lärarkapacitet och lärarkompetens.

Slutsats

Göteborgs universitet har genom skrivelsen om vidtagna åtgärder, och begärda kompletteringar, visat att de har en sammanhållen utbildning på forskarnivå i *religionsvetenskap* utan inriktningar, och att lärarkapaciteten och lärarkompetensen, när pågående rekryteringsarbete är genomfört, är tillräcklig för en sådan uppläggning. Kritiken som framfördes i granskningen 2009 kvarstår inte.

Karlstads universitet

Vad som följs upp

Högskoleverket fann 2009 anledning att ifrågasätta kvaliteten i utbildningen i *religionsvetenskap* på forskarnivå vid Karlstads universitet. Ifrågasättandet grun-

dade sig på att lärarkapaciteten och lärarkompetensen inom inriktningarna religionsdidaktik och religionshistoria var otillfredsställande och att miljön var för liten för att kritisk massa skulle uppnås. Bedömarna i granskningen rekommenderade lärosätet att säkerställa ämnesfördjupningen för de tre inriktningarna i forskarutbildningen och att utöka kapaciteten för doktorandhandledningen. Vidare rekommenderades att se över kurslitteraturen för inriktningen religionshistoria.

Bedömning av vidtagna åtgärder

Enligt lärosätets skrivelse om vidtagna åtgärder som inkommit till Högskoleverket 2010, samt i begärda kompletteringar, nämns att forskarutbildningsämnet religionsvetenskap inte har några inriktningar. I den aktuella allmänna studieplanen beskrivs dock tre inriktningar för forskarutbildningen: religionsdidaktisk, religionshistorisk, respektive tros- och livsåskådningsvetenskaplig. Enligt insända handlingar finns inte någon tillsvidareanställd lärare i religionshistoria i forskarutbildningen. För att få en klar bild av vad utbildningen omfattar genomförde vi ett platsbesök vid lärosätet.

Vid platsbesöket framfördes olika åsikter kring huvudområdets profil och framtid från ledning och lärare, där ledningen främst prioriterade religionsdidaktik medan flera av lärarna betonade vikten av att bevara religionsvetenskap som ett huvudområde med flera inriktningar. Vid platsbesöket gjordes det också tydligt att möjligheten att anta doktorander som inriktat sina studier mot religionshistoria var närmast obefintlig. Trots den positiva respons som Indienprogrammet har fått har det alltså inte gett upphov till att inkludera religionshistoria i forskarutbildningen.

De åtgärder som Karlstads universitet har vidtagit sedan ifrågasättandet är att gästlärare med didaktisk och religionshistorisk kompetens har anlitats under en begränsad period. Exempelvis leder en gästprofessor under perioden ett forskar- och doktorandseminarium. Under platsbesöket framkom att åtgärderna har berikat utbildningen under perioden. Individuella lösningar har åstadkommit för de få doktoranderna för att de ska få tillgång till seminarier, forskningsnätverk och handledning.

Även om vi ser positivt på dessa kortsiktiga lösningar är det en uppenbar brist på långsiktighet i planeringen av forskarutbildningen, inte minst när det gäller lärarerekrytering. Sedan granskningen 2009 har det inte inletts eller förberetts för någon rekrytering av lärare. Eftersom det inte finns någon enhetlig uppfattning om vad forskarutbildningsämnet religionsvetenskap ska omfatta vid Karlstads universitet har man inte heller planerat för vilka lärarkompetenser som ska rekryteras.

Slutsats

Vad forskarutbildningsämnet vid Karlstads universitet omfattar är oklart. Det finns inte tillräckligt med lärare i de inriktningar som nämns i den allmänna

studieplanen. Utbildningen är individbaserad och miljön för liten för att åstadkomma en livaktig vetenskaplig forskningsmiljö. Karlstads universitet har inte vidtagit nödvändiga åtgärder för forskarutbildningsämnet *religionsvetenskap*. Kritiken som framfördes i granskningen 2009 kvarstår.

Linköpings universitet

Vad som följs upp

Högskoleverket fann 2009 anledning att ifrågasätta kvaliteten i utbildningen i *religionsvetenskap* på forskarnivå vid Linköpings universitet. Ifrågasättandet grundade sig på att lärarkapaciteten var otillfredsställande och miljön för liten för att kritisk massa skulle uppnås. Bedömnarna i granskningen rekommenderade lärosätet att öka lärarkapaciteten.

Bedömning av vidtagna åtgärder

I lärosätets skrivelse om vidtagna åtgärder som sänts till Högskoleverket 2010 framgick inte klart hur utbildningen var upplagd. När vi begärde kompletterande uppgifter från lärosätet framkom att det inte finns några lärare i forskarutbildningen. För att få reda på vilken utbildning som i praktiken erbjuds gjordes ett platsbesök.

Vid platsbesöket framkom att några doktorander inte finns i dagsläget. Den tidigare forskarutbildningen ”med inriktning mot identitet och pluralism” som fanns vid tiden för granskningen 2009 har avvecklats. För forskarutbildningen har en ny allmän studieplan i religionsvetenskap utarbetats. Det planeras för en forskarutbildning i kulturvetenskaper, i vilken religionsvetenskap inbegrips vid sidan av andra forskarutbildningsämnena. I denna forskningsmiljö kan någon, eller ett par, doktorander i religionsvetenskap i framtiden komma att antas. Handledarkompetens finns i dagsläget i kyrkohistoria och Nya testamentets exegetik. Några konkreta planer på att utlysa nya anställningar, utöver den redan utlysta i religionshistoria, finns i dagsläget inte. Lärarna har inte forskningsutrymme inom ramen för sina anställningar, inte ens professorer. För att starta en utbildning i forskarutbildningsämnet religionsvetenskap krävs nyanställningar och att lärarna får möjlighet att bedriva forskning på arbetstid, för att det ska vara möjligt att skapa en livaktig forskningsmiljö som ska kunna erbjudas doktoranderna.

Slutsats

Linköpings universitet har inte vidtagit nödvändiga åtgärder för att kunna ge en utbildning i forskarutbildningsämnet *religionsvetenskap*. För att lärosätet ska lyckas att skapa en vital och perspektivrik vetenskaplig utbildning krävs nyanställningar och bättre möjligheter för lärarna att bedriva forskning. Kritiken som framfördes i granskningen 2009 kvarstår. Utbildningen inom den med

religionsvetenskap nära förbundna centrumbildningen i tillämpad etik omfattas inte av kritiken och ingår inte i denna uppföljning.

Lunds universitet

Vad som följs upp

Vid Lunds universitet är forskarutbildningen inom religionsvetenskap och teologi organiserad i flera olika forskarutbildningsämnen. Högskoleverket fann 2009 anledning att ifrågasätta kvaliteten i utbildningen på forskarnivå i forskarutbildningsämnena: *etik, Gamla testamentets exegetik, islamologi, kyrkohistoria, migrationsvetenskap med religionsvetenskaplig inriktning, missionsvetenskap med ekumenik, Nya testamentets exegetik, praktisk teologi, religionsfilosofi, religionspsykologi, religionssociologi* samt *systematisk teologi*. Ifrågasättandena grundade sig på att miljön, i vart och ett av forskarutbildningsämnena, var för liten för att kritisk massa skulle uppnås. Vid några av ovanstående forskarutbildningsämnen bedömdes också lärarkompetensen och lärarkapaciteten som otillfredsställande: *etik, islamologi, migrationsvetenskap med religionsvetenskaplig inriktning, missionsvetenskap med ekumenik, Nya testamentets exegetik, praktisk teologi, religionsfilosofi, religionspsykologi* och *religionsociologi*. Bedömarna i granskningen rekommenderade att genomföra en omorganisation av forskarutbildningen för att skapa större forskarutbildningsmiljöer.

Bedömning av vidtagna åtgärder

Enligt lärosätets skrivelse om vidtagna åtgärder som sänts till Högskoleverket 2010, samt begärda kompletteringar, har Lunds universitet lagt ner forskarutbildningsämnena: *judaistik, migrationsvetenskap med religionsvetenskaplig inriktning, religionspsykologi* och *religionsociologi*. Det huvudsakliga skälet till avvecklingen är att handledarfrågan inte kommer att ha fått en lösning inom en överskådlig framtid. Vi förstår att man måste prioritera, men ur nationell synpunkt är det olyckligt att just dessa forskarutbildningsämnen lagts ner. Efterfrågan på vetenskapligt utbildade religionssociologer är stor och utbildningskapaciteten i landet är liten. Judaistik är ett viktigt ämne där något svenskt universitet borde utveckla en specialisering. Fakulteten har uppenbart prioriterat de traditionella prästutbildningsämnena och vid fortsatta diskussioner om forskarutbildningens omfattning vore det önskvärt att det allmänna behovet av vetenskapligt grundad religionskunskap i Sverige beaktades på ett tydligare sätt.

I skrivelsen om vidtagna åtgärder har det för vart och ett av de nu fungerande forskarutbildningsämnena redogjorts för vilka nätverk och samarbeten som doktoranderna har tillgång till i sin utbildning. Avtal har också ingåtts med Uppsala universitet om utbyte av handledare samt om gemensamma kurser och seminarier i de forskarutbildningsämnena som finns vid båda lärosätena. Av skrivelsen och begärda kompletteringar framgår vidare att man vidgat den kri-

tiska och kreativa miljön för doktoranderna genom internt samarbete i flertalet forskarutbildningsämnen som man har valt att behålla.

Vi har granskat lärarsituationen och forskningsmiljön i alla kvarvarande forskarutbildningsämnen. Kompletterande och klargörande upplysningar om samsarbetsstrukturer har vi begärt och fått från dekanus. Om varje forskarutbildningsämne ses som en självständig enhet är lärarsituationen inte tillfredsställande i alla forskarutbildningsämnen. I *kyrkohistoria*, *religionsfilosofi* och *systematisk teologi*, finns tillräcklig lärarkapacitet och lärarkompetens. I *Nya testamentets exegetik*, som har en tillsvidareanställd professor, pågår rekrytering av ytterligare en lärare. Formella brister finns i *etik*, *Gamla testamentets exegetik*, *islamologi*, *missionsvetenskap med ekumenik* och *praktisk teologi*. Det är emellertid tydligt att de olika forskarutbildningsämnena inom fakulteten bildar en gemensam forskningsmiljö och att seminariearbete och handledning sker över ämnesgränserna.

Forskarutbildningsämnet *islamologi* som endast har två docentkompetenta lektorer som tillsvidareanställda lärare, har ett gemensamt forskarseminarium med *religionshistoria med allmän inriktning* och samverkar med Centrum för mellanösternstudier vid Lunds universitet, vilket ger en livaktig akademisk miljö. *Gamla testamentets exegetik*, som har en tillsvidareanställd professor och en icke docentkompetent lektor, ingår i forskarseminariet för bibelvetenskap som leds av ämnesföreträdaren för Nya testamentets exegetik och har ett väl etablerat samarbete med andra lärosäten, bland annat Köpenhamns universitet. Sammantaget har Lunds universitet en av de mest utvecklade och differentierade forskningsmiljöerna inom religionsvetenskap i Sverige.

Men i forskarutbildningsämnet *etik* finns endast två tillsvidareanställda disputerade lektorer, varav ingen är docentkompetent och den ena är anställd på 20 procent, samt en docentkompetent pensionerad lektor som handleder på 10 procent under 2011. Forskarutbildningsämnet *missionsvetenskap med ekumenik* uppges vara under återuppbyggnad och en professor har anställts. En professor med näraliggande ämnesinriktning utnyttjas som biträdande handledare. Detta kan delvis ses som ett reguljärt samarbete. Ännu är miljön för liten för att utgöra en vital och perspektivrik forskningsmiljö för doktorander och något internt etablerat samarbete med andra forskarutbildningsämnen har ännu inte hunnit byggas upp. Även forskarutbildningsämnet *praktisk teologi* uppges vara under uppbyggnad. I *praktisk teologi* finns det en professor som enda tillsvidareanställd lärare och något internt etablerat samarbete med andra forskarutbildningsämnen finns ännu inte.

Slutsats

Lunds universitet har genom skrivelsen om vidtagna åtgärder visat att man har gjort en översyn av alla forskarutbildningar i vilka kvaliteten ifrågasatts. Forskarutbildningsämnena: *judaistik*, *migrationsvetenskap med religionsvetenskaplig inriktning*, *religionspsykologi* samt *religionssociologi* har avvecklats på grund av att tillräckliga handledarresurser inte finns. För flertalet övriga forskarutbildningsämnen har man vidgat den akademiska miljön för doktoranderna genom in-

ternt och externt samarbete. Kritiken som framfördes i granskningen 2009 kvarstår inte för *Gamla testamentets exegetik, islamologi, kyrkohistoria, Nya testamentets exegetik, religionsfilosofi* eller *systematisk teologi*, som erbjuder livaktiga akademiska miljöer för doktoranderna.

För forskarutbildningsämnena *etik, missionsvetenskap med ekumenik och praktisk teologi* behövs dock ytterligare åtgärder för att utbildningarna ska präglas av långsiktighet och stabilitet och erbjuda en livaktig akademisk miljö. Kritiken som framfördes i granskningen 2009 om dessa tre forskarutbildningar kvarstår.

Umeå universitet

Vad som följs upp

Högskoleverket fann 2009 anledning att ifrågasätta kvaliteten i utbildningen i *religionsvetenskap* på forskarnivå vid Umeå universitet. Ifrågasättandet grundade sig på att lärarkapaciteten och lärarkompetensen var otillfredsställande i exegetik, religionspsykologi, religionssociologi samt tros- och livsåskådningsvetenskap. Bedömarna i granskningen rekommenderade lärosätet att öka lärarkapaciteten på forskarutbildningen.

Bedömning av vidtagna åtgärder

Enligt lärosätets skrivelse om vidtagna åtgärder som sänts till Högskoleverket 2010 har Umeå universitet strukturerat om utbildningen. Det finns idag ett forskarutbildningsämne, *religionsvetenskap*, med två inriktningar: *historisk-systematisk teologi* och *religionsvetenskapliga samhällsstudier*. Den allmänna studieplanen har omarbetats i enlighet med de förändringar av utbildningen som gjorts. Enligt skrivelsen om vidtagna åtgärder har utvidgning och utveckling av seminarieverksamheten skett sedan granskningen 2009. Nu finns både gemensamma forskarseminarier för alla studerande på master- och forskarnivå samt inriktningsseminarier för de två forskningsinriktningarna.

Lärarkapaciteten och lärarkompetensen har förstärkts och det finns nu tillfredsställande lärarkompetens och lärarkapacitet inom de inriktningar som utbildningen omfattar. Förstärkning av lärare i bibelvetenskap skulle dock vara önskvärd.

Slutsats

Umeå universitet har visat att man vidtagit åtgärder som innebär att utbildningen på forskarnivå i *religionsvetenskap* har omstrukturerats på ett sådant sätt att tillräcklig lärarkompetens och lärarkapacitet finns i de inriktningar som utbildningen nu omfattar. Kritiken som framfördes i granskningen 2009 kvarstår inte.

Uppsala universitet

Vad som följs upp

Vid Uppsala universitet är forskarutbildningen inom religionsvetenskap och teologi organiserad i flera olika forskarutbildningsämnen. Högskoleverket fann 2009 anledning att ifrågasätta kvaliteten i utbildningen på forskarnivå i forskarutbildningsämnena *etik*, *Gamla testamentets exegetik*, *kyrkohistoria*, *kyrkovetenskap*, *missionsvetenskap*, *Nya testamentets exegetik*, *religionsfilosofi*, *religionspsykologi* samt *religionssociologi*. Ifrågasättandena grundade sig på att miljön, i vart och ett av forskarutbildningsämnena, var för liten för att kritisk massa skulle uppnås. Bedömare i granskningen rekommenderade att samarbeta mer och bättre med andra forskarutbildningsämnen internt på institutionen. Vidare rekommenderades att samarbeta mer med andra utbildningsinstitutioner inom samma ämnesområden nationellt och internationellt.

Bedömning av vidtagna åtgärder

I lärosätets skrivelse om vidtagna åtgärder som sänts till Högskoleverket 2010 har det för vart och ett av forskarutbildningsämnena redogjorts för vilka nätverk och samarbeten som doktoranderna har tillgång till i sin utbildning. Internt samarbete finns genom att samseminarier har inrättats mellan forskarutbildningsämnena *religionspsykologi* och *religionssociologi*, mellan forskarutbildningsämnena *Gamla testamentets exegetik* och *Nya testamentets exegetik* och mellan forskarutbildningsämnena *kyrkovetenskap* och *missionsvetenskap*. Avtal har ingåtts med Lunds universitet om utbyte av handledare och om gemensamma kurser och seminarier i de forskarutbildningsämnena som finns vid båda lärosätena. De internationella kontakterna är i huvudsak, men inte uteslutande, baserade på nordiskt samarbete. I skrivelsen visas på att man vidgat den kritiska och kreativa miljön för doktoranderna. I samtliga forskarutbildningsämnena är lärarkapaciteten och lärarkompetensen tillfredställande.

Slutsats

Uppsala universitet har genom skrivelsen visat att tillfredställande åtgärder har vidtagits för forskarutbildningsämnena *etik*, *Gamla testamentets exegetik*, *kyrkohistoria*, *kyrkovetenskap*, *missionsvetenskap*, *Nya testamentets exegetik*, *religionsfilosofi*, *religionspsykologi* samt *religionssociologi* i och med att man har vidgat den akademiska miljön för doktoranderna genom internt och externt samarbete. Kritiken som framfördes i granskningen 2009 kvarstår inte.